

Van signalering tot hulp: Een handreiking voor financieel misbruik

Auteurs: Marjanne van Esveld, Marijn Mulder

Colofon

juni 2024

Auteurs: **Marjanne van Esveld, Marijn Mulder**

Deze handreiking is tot stand gekomen met de waardevolle suggesties van Defence for Children, NJi en Veilig Thuis.

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het Vakmanschapsprogramma Schouder Eronder.

Schouder Eronder is een samenwerkingsverband tussen Divosa, Landelijke Cliëntenraad, NVVK, Sociaal Werk Nederland en VNG.

Voorwoord

Schoudera Eronder is een samenwerkingsverband tussen VNG, Divosa, NVVK, Sociaal Werk Nederland, LCR en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Het programma heeft tot doel de schuldhulpverlening te verbeteren door innovatie, professionalisering en samenwerking te bevorderen. Gedurende acht jaar hebben wij bruggen geslagen tussen verschillende domeinen en verbindingen gelegd tussen professionals, vrijwilligers, beleidsmakers en onderzoekers.

Eén van onze activiteiten was de Themadag Financieel Misbruik, georganiseerd in samenwerking met Sociaal Werk Nederland. Tijdens deze dag kwamen ruim tachtig professionals samen om ervaringen en kennis uit te wisselen over de omvang en gevolgen van financieel misbruik. Dit evenement onderstreepte de noodzaak van een daadkrachtige en gezamenlijke aanpak.

In navolging van de Themadag Financieel Misbruik is er een denktank financieel misbruik opgericht, bestaande uit vertegenwoordigers van gemeenten, politie, huiselijk geweld experts, NVVK, bewindvoerderskantoren en Valente. Deze denktank zette zich in voor het ontsluiten van kennis en ervaringen rondom financieel misbruik en droeg bij aan

praktische oplossingsrichtingen, waaronder het opstellen van deze handreiking met algemene informatie rondom verschillende verschijningsvormen van financieel misbruik.

Wij zijn dankbaar voor de inzet van alle betrokkenen en hopen dat deze handreiking een waardevol instrument zal zijn voor professionals die zich inzetten tegen financieel misbruik.

Marijn Mulder

Projectleider Schoudera Eronder

Dankwoord

Speciale dank bij de totstandkoming van deze handreiking gaat uit naar Marjanne van Esveld, de deelnemende organisaties in de Denktank Financieel Misbruik (afgevaardigden van diverse gemeenten, Politie, huiselijk geweld experts, NVVK, bewindvoerderskantoren, en Valente), Julia den Hartogh, Defence for Children, NJi, en Veilig Thuis.

Inhoud

- Inleiding
- Economisch en financieel misbruik door partners
- Financieel misbruik van ouderen
- Geldezels
- Seksuele uitbuiting
- Oplichting en (online) fraude
- De ketenpartners
- Meer informatie, tools en handreikingen
- Gebruikte bronnen

Financieel Misbruik

Inleiding

Financieel misbruik wordt gedefinieerd als het onrechtmatig gebruik maken van de financiële middelen of bezittingen van een ander voor eigen gewin. Het treft mensen van alle leeftijden en achtergronden, maar bepaalde groepen lopen een verhoogd risico, zoals ouderen, mensen met een beperking en personen in afhankelijkheidsrelaties. De slachtoffers van financieel misbruik zijn divers en hebben verschillende achtergronden, elk met hun eigen dynamiek en uitdagingen. Wat zij met elkaar gemeen hebben is dat zij zich vaak, net als de plegers, in kwetsbare omstandigheden bevinden.

Financieel misbruik kan ernstige gevolgen hebben, zoals het ontstaan van problematische schulden. Het komt vaak pas aan het licht wanneer de schulden al aanzienlijk zijn opgestapeld, waardoor er zowel praktische als mentale problemen kunnen ontstaan voor de slachtoffers. Helaas blijft financieel misbruik vaak verborgen omdat mensen het ingewikkeld vinden om openlijk te praten over de plaatsgevonden misleiding of het misbruik. Ook is het voor veel mensen lastig om hun

financiële situatie en eventuele geldproblemen te bespreken. Deze handreiking is opgesteld door Schouders Eronder, dat zich de laatste jaren heeft ingezet om te komen tot betere en innovatieve samenwerking in de schuldhulp. De handreiking heeft als doel om de informatie die beschikbaar is over de verschillende vormen van financieel misbruik te bundelen en zo meer inzicht te geven in de verschillende verschijningsvormen van financieel misbruik. Daarnaast verschaft deze handreiking meer informatie over de verschillende signalen die kunnen wijzen op financieel misbruik, de vervolgstappen die kunnen worden genomen richting passende hulpverlening, de ketenpartners en de beschikbare tools die hulpverleners en betrokkenen kunnen ondersteunen. Tot de doelgroep van deze handreiking behoren de professionals die financieel misbruik in hun werk tegenkomen en alle professionals in de keten die een rol spelen bij preventie, signalering en hulpverlening op het gebied van financieel misbruik.

Economisch en financieel misbruik door partners

Economisch en financieel misbruik zijn vormen van huiselijk geweld die vaak onderbelicht blijven wanneer het over partnermisbruik gaat. Economisch misbruik binnen een relatie draait om het verkrijgen van de controle over de financiële middelen om zo macht en controle over de partner uit te oefenen. Het doel hiervan is vaak om de partner economisch afhankelijk te maken en op deze manier hun vrijheid en autonomie te beperken. Dit kan verschillende vormen aannemen, zoals door de toegang tot de financiële middelen te beperken of de pogingen van het slachtoffer om te komen tot financiële onafhankelijkheid te saboteren. Op deze manier wordt het steeds moeilijker voor het slachtoffer om de partner te verlaten. Alle pogingen om onafhankelijk te worden via werk of studie worden, waar mogelijk, tegengehouden. Economisch misbruik is vaak één van de verschijningsvormen van een groter patroon van controle en dwang binnen de relatie.

Het controlerende gedrag ontwikkelt zich vaak geleidelijk en kan soms worden gemaskeerd als zorgzaamheid. Een voorbeeld hiervan is wanneer binnen een relatie wordt aangeboden om de financiën te beheren. Bovendien wordt economisch misbruik vaak in de hand gewerkt door bestaande genderongelijkheid en stereotiepe genderrollen.

Ongelijke machtsverhoudingen in een relatie kunnen economisch misbruik maskeren en het voor slachtoffers moeilijker maken om het te herkennen.

Financieel misbruik door een partner is weer iets anders dan economisch misbruik. Financieel misbruik kan voortkomen uit verschillende motivaties, zoals een gebrek aan respect voor de financiële grenzen en beslissingen van het slachtoffer, en draait niet per definitie om controle of dwang.

In Nederland zijn er weinig cijfers beschikbaar over financieel misbruik in relaties. Echter, uit cijfers uit het Verenigd Koninkrijk blijkt dat 1 op de 5 vrouwen in de afgelopen 12 maanden te maken heeft gehad met financieel misbruik door een (ex-)partner. Hoewel de situatie in Nederland minder duidelijk in cijfers is vastgelegd, is er wel heldere informatie beschikbaar over hoe financieel misbruik eruit ziet en hoe je het bij jezelf of bij een ander kunt signaleren. Om financieel en economisch misbruik effectief aan te pakken, is een **gendersensitieve aanpak** noodzakelijk. Dit omvat het erkennen van de rol van maatschappelijke ongelijkheid tussen mannen en vrouwen bij het faciliteren van misbruik en het implementeren van beleid en programma's die gendergelijkheid bevorderen en geweld tegen vrouwen bestrijden.

De impact van economisch misbruik kan groot zijn, vooral vanwege het feit dat het slachtoffer financieel afhankelijk wordt gemaakt en hun vermogen om zelfstandig te functioneren wordt beperkt. Dit kan leiden tot gevoelens van hulpeloosheid en isolatie, wat het extra moeilijk maakt om de relatie te verlaten. Zelfs wanneer het slachtoffer weet los te breken uit de relatie, kan het vanwege de impact van economisch misbruik bijzonder ingewikkeld zijn om een nieuw leven op te bouwen. Veel slachtoffers vertrekken zonder (spaar)geld, maar met problematische schulden. Financieel misbruik kan ook ernstige gevolgen hebben, zoals financiële instabiliteit en verlies van vertrouwen binnen de relatie, maar het is over het algemeen minder systematisch en ingrijpend dan economisch misbruik.

Hoe ziet economisch misbruik door partners er uit?

Mensen die slachtoffer zijn van partnergeweld en economisch misbruik verbergen vaak uit schaamte en angst de signalen van dit misbruik. Meestal zijn er meerdere incidenten voordat slachtoffers dit met anderen bespreken en hulp zoeken. Het is als betrokken hulpverlener dan ook belangrijk om alert te zijn op signalen die kunnen duiden op economisch of financieel misbruik door partners. Het gaat hierbij om de volgende signalen: **zie tabel op volgende bladzijde:**

Saboteren van inkomen en toegang tot geld

- Voorkomen dat het slachtoffer onderwijs volgt of werk krijgt.
- Beperken van werkuren van het slachtoffer.
- Afpakken van salaris van slachtoffer.
- Weigeren om uitkeringen aan te vragen voor slachtoffer.
- Afpakken van spaargeld van kinderen of verjaardagsgeld.
- Weigeren van toegang tot een bankrekening.

Beperken van het gebruik van geld en bezittingen

- Controleren wanneer en hoe geld wordt uitgegeven.
- Bepalen wat het slachtoffer mag kopen.
- Het slachtoffer vragen om geld of een toelage te verstrekken.
- Controleren van bonnetjes.
- Het slachtoffer dwingen om een uitgavenadministratie bij te houden.
- Het slachtoffer elke aankoop die wordt gedaan laten rechtvaardigen.
- De pleger heeft controle over het gebruik van eigendommen, zoals een mobiele telefoon of auto.
- Erop aandringen dat alle bezittingen (bijv. spaargeld, huis) op naam van de pleger staan.
- Financiële informatie geheim houden.

Uitbuiten van financiële situatie

- Stelen van geld of eigendommen van slachtoffer.
- Schade toebrengen aan eigendommen van het slachtoffer.
- Weigeren bij te dragen aan huishoudkosten.
- Geld besteden dat nodig is voor huishoudelijke artikelen en rekeningen.
- Geld van gezamenlijke bankrekeningen zonder overleg uitgeven.
- Erop aandringen dat alle rekeningen, creditcards en leningen op naam van het slachtoffer staan.
- Het slachtoffer alle rekeningen laten betalen.
- Schulden opbouwen op naam (en soms zonder medeweten) van het slachtoffer.
- Slachtoffer wordt gedwongen tot wijzigingen in testament, wilsbeschikking of hypotheekopname.

Meer weten over de signalen die bij slachtoffer en pleger kunnen duiden op economisch en financieel misbruik? Via de [signalenkaart van Kadera](#) krijg je meer inzicht in de verschillende risicofactoren.

Wat kun je als hulpverlener doen?

Geld blijkt vaak een van de belangrijkste redenen te zijn waardoor slachtoffers niet bij hun partner weggaan. Om onafhankelijk te kunnen leven, zijn financiële middelen noodzakelijk. Dit zorgt ervoor dat slachtoffers vaak langer bij hun misbruikers blijven en ook vaker misbruik ervaren. Voor vrouwen met kinderen maakt financiële afhankelijkheid het nog moeilijker om een relatie te verlaten. Wanneer je als professional signalen van financieel misbruik oppikt, is het belangrijk om het gesprek aan te gaan en je vermoedens te verifiëren. Als blijkt dat je vermoedens juist zijn is het noodzakelijk om verdere stappen te nemen.

- Als professional kun je samen met het slachtoffer contact opnemen met de bank waar hij of zij bankiert. De bank kan helpen met praktische adviezen om het misbruik te voorkomen en te stoppen.
- Neem contact op met Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld. De hulpverleners van Veilig Thuis kunnen beoordelen welke professionele hulp er nodig is en ondersteuning bieden bij het stoppen van het financieel misbruik.

- Doe aangifte bij de politie. Financieel misbruik is een strafbaar feit en de politie kan pas verdere actie ondernemen nadat er aangifte is gedaan.

Bij het signaleren en handelen bij huiselijk geweld (waar financieel misbruik een vorm van is) kunnen de stappen van de meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling worden doorlopen. De meldcode is een stappenplan voor professionals in sectoren zoals de gezondheidszorg, onderwijs, en justitie, om signalen van huiselijk geweld, waaronder financieel misbruik, te herkennen en hierop te reageren. Het doel is om slachtoffers door te verwijzen naar hulpverlening.

De vijf basisstappen van de meldcode zijn:

- 1) Signalen in kaart brengen.
- 2) Overleggen met collega's of Veilig Thuis voor advies.
- 3) In gesprek gaan met de betrokkenen.
- 4) Het huiselijk geweld en financieel misbruik wegeven met behulp van een afwegingskader.
- 5) Je beslist over het maken van een melding. De professional moet betrokkenen informeren over de (aanstaande) melding.

In de **toolkit voor de meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling** kun je meer informatie vinden over de implementatie van de meldcode en de wijze waarop professionals de meldcode kunnen inzetten. De toolkit bevat afwegingskaders, informatie voor gemeenten en andere organisaties, en een vraag- en antwoorddocument over de meldcode.

Economisch en financieel misbruik kunnen ervoor zorgen dat slachtoffers met langdurige financiële problemen of problematische schulden te maken krijgen. Gelukkig bieden gemeenten hulp en ondersteuning bij het oplossen van deze financiële problemen. De manier waarop dit gebeurt verschilt per gemeente. Wil je meer weten over wat je kan doen bij vermoedens van financiële problemen of problematische schulden? **Bekijk dan de handreiking Signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen bij geldzorgen.**

Er zijn verschillende handreikingen en tools ontwikkeld die handvatten bieden voor het signaleren en bespreken van financieel misbruik en huiselijk geweld, zoals:

- **Ik vermoed huiselijk geweld in mijn omgeving:**
Herken signalen bij een slachtoffer
- **Signalenkaart - Signalen Financieel misbruik**
- **Atria - Instrumenten voor gendersensitief beleid en aanpak huiselijk geweld**
- **RelatieWijs - Signaleren, duiden, beoordelen en handelen bij positief en grensoverschrijdend gedrag tussen (ex-)partners**

Financieel misbruik van ouderen

Omdat Nederland in toenemende mate vergrijst, worden ouderen steeds meer afhankelijk van de zorg van hun naasten. Langdurige mantelzorg kan worden ervaren als een (te) zware last, waardoor de mantelzorger niet meer in staat is goed voor de oudere te zorgen. Dit wordt ook wel ontspoorde mantelzorg genoemd. Een belangrijk aspect van ontspoorde mantelzorg is dat het niet opzettelijk is. Bij ouderenmishandeling is er wel sprake van opzettelijk handelen. Het gaat hierbij om mishandeling van een oudere door iemand uit zijn directe sociale kring, zoals een familielid, vriend, kennis, hulpverlener of mantelzorger. Vaak is de oudere gedeeltelijk of volledig afhankelijk van deze persoon. Ouderenmishandeling kan verschillende vormen aannemen, waaronder lichamelijk, geestelijk, of seksueel geweld, maar ook financieel misbruik of het onthouden van (medische) zorg. In Nederland zijn er elk jaar rond de 30.000 gevallen van financieel misbruik onder ouderen. De schatting is zelfs dat één op de tien ouderen nu of in de toekomst het risico loopt om financieel te worden uitgebuit.

Ouderen die slachtoffer zijn van financieel misbruik wonen vaak alleen, hebben een beperkt sociaal netwerk en hebben geen of weinig inzicht in hun financiële huishouding. Ook ouderen die onvoldoende

mee kunnen in de digitalisering van het financiële verkeer kunnen extra kwetsbaar zijn. Daarnaast lopen ouderen die vanwege cognitieve of psychische klachten en ziekten (zoals beginnende dementie of een beroerte) de regie over het eigen leven dreigen te verliezen meer risico op financieel misbruik.

De plegers van financieel misbruik zijn meestal familieleden of goede bekenden, zoals (ex-) partners, kinderen, of kleinkinderen. Ook kunnen vrienden of buurtgenoten die diensten of zorg verlenen aan de oudere pleger zijn. Ook beroepskrachten en vrijwilligers die zorg verlenen aan een oudere kunnen financieel misbruik plegen, zowel bij de oudere thuis als in zorginstellingen. De motieven van de plegers kunnen divers zijn. Sommige plegers zijn doelbewust uit op het geld en de bezittingen van de oudere. Andere plegers hebben te maken met geldgebrek, schulden of verslavingen. Soms kan er ook sprake zijn van familieleden die menen recht te hebben op geld en bezittingen en zich deze ongevraagd toe-eigenen, of die de oudere overhalen om alvast geld en goederen weg te geven onder het voorwendsel dat dit fiscaal voordelig zou zijn vanwege de erfrechtbelasting.

Hoe kan je financieel misbruik van ouderen herkennen?

- Plotseling geldgebrek voor basale levensbehoeften.
- Onverklaarbare geldopnamen van bankrekening.
- Onverzorgd en verwaarloosd huishouden.
- Geen privacy in gesprek met verzorger/hulpverlener.
- Ontbreken of 'kwijtraken' van contant geld, bankpas of bezittingen.
- Verdwijnen van goederen en/of waardevolle spullen.
- Betaalachterstand of afsluiting van telefoon, internet, gas, elektra, zorgverzekering.
- Brieven van incassobureaus, bezoek van deurwaarders.
- PGB-fraude.
- Gebrek aan (medische) voorzieningen.
- Depressiviteit/angst.
- Lege koelkast, geen eten in huis.

Welke ouderen lopen extra risico om slachtoffer te worden van financieel misbruik?

- Weduwen en weduwnaars.
- Ouderen van hoge leeftijd (80+).
- Ouderen met een klein sociaal netwerk.
- Ouderen met dementie, of ouderen die te maken hebben (gehad) met een beroerte/ziekte.
- Ouderen met een inwonend familielid.
- Ouderen met een familielid of kennis met financiële problemen.
- Ouderen met een familielid of kennis waarbij verslavings- of psychiatrische problematiek speelt.
- Ouderen met veel geld/bezittingen/een eigen huis.
- Kinderloze ouderen.
- Ouderen met een PGB.

Wat is het profiel van de pleger?

- De pleger kan voor zijn huisvesting of inkomen afhankelijk zijn van de oudere.
- De pleger kan werkloos zijn.
- De pleger kan een naaste of familielid zijn met financiële problemen.
- De pleger kan iemand zijn die doelbewust een kwetsbare oudere uitzoekt om deze uit te buiten.
- De pleger kan een naaste zijn die de boodschappen voor de oudere doet.
- De pleger kan een naaste of familielid zijn met verslavingsproblemen.
- De pleger kan een familielid zijn die denkt aanspraak te maken of recht te hebben op spullen of geld van de oudere.

Wat kun je als hulpverlener doen?

Wanneer je als professional signalen van financieel misbruik van een oudere oppikt, is het belangrijk om het gesprek aan te gaan en je vermoedens te verifiëren. Als blijkt dat je vermoedens juist zijn is het noodzakelijk om verdere stappen te nemen.

- Het is raadzaam om in overleg met de oudere te bekijken of een betrouwbaar persoon in zijn of haar omgeving op de hoogte gesteld kan worden. Deze persoon kan de oudere ondersteunen en helpen met het behartigen van zijn of haar belangen.
- Als professional kun je samen met het slachtoffer contact opnemen met de bank waar hij of zij bankiert. De bank kan helpen met praktische adviezen om het misbruik te voorkomen en te stoppen.
- Neem contact op met Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld. De medewerkers van Veilig Thuis kunnen meedenken over welke professionele hulp er nodig is en ondersteuning bieden bij het stoppen van het financieel misbruik.
- Doe aangifte bij de politie. Financieel misbruik is een strafbaar feit en de politie kan pas verdere actie ondernemen nadat er aangifte is gedaan.

- In gevallen waarin er kans is op herhaling of structureel misbruik, kunnen beschermingsbewind, curatele en een levenstestament een optie zijn.

- 1. Bewindvoering:** Als de oudere niet meer in staat is om financiële zaken te beheren, kan bewindvoering worden aangevraagd bij de kantonrechter. De kantonrechter wijst een bewindvoerder aan om het vermogen te beheren en de oudere te beschermen tegen misbruik.
- 2. Curatele:** Dit is een ingrijpendere maatregel waarbij de oudere handelingsonbekwaam wordt verklaard en vrijwel elke beslissing (zowel op financieel als persoonlijk vlak) door de curator moet worden goedgekeurd.
- 3. Levenstestament:** Hierin kan worden vastgelegd wie de geldzaken mag regelen wanneer de oudere dat zelf niet meer kan. Dit kan helpen om misbruik te voorkomen door duidelijke instructies te geven over hoe de financiële zaken moeten worden afgehandeld.

Bij het signaleren en handelen bij huiselijk geweld (waar financieel misbruik een vorm van is) kunnen de stappen van de meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling worden doorlopen. De meldcode is een stappenplan voor professionals in sectoren zoals de gezondheids-

zorg, onderwijs, en justitie, om signalen van huiselijk geweld, waaronder financieel misbruik, te herkennen en hierop te reageren. Het doel is om slachtoffers door te verwijzen naar hulpverlening.

De vijf basisstappen van de meldcode zijn:

- 1) Signalen in kaart brengen.
- 2) Overleggen met collega's of Veilig Thuis voor advies.
- 3) In gesprek gaan met de betrokkenen.
- 4) Het huiselijk geweld en financieel misbruik wegen met behulp van een afwegingskader.
- 5) Je beslist over het maken van een melding. De professional moet betrokkenen informeren over de (aanstaande) melding.

In de **toolkit voor de meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling**

kun je meer informatie vinden over de implementatie van de meldcode en de wijze waarop professionals de meldcode kunnen inzetten.

De toolkit bevat afwegingskaders, informatie voor gemeenten en andere organisaties, en een vraag- en antwoorddocument over de meldcode.

Financieel misbruik kan ervoor zorgen dat slachtoffers met langdurige financiële problemen of problematische schulden te maken krijgen.

Gelukkig bieden gemeenten hulp en ondersteuning bij het oplossen

van deze financiële problemen. De manier waarop dit gebeurt verschilt per gemeente. Wil je meer weten over wat je kan doen bij vermoedens van financiële problemen of problematische schulden? Bekijk dan de handreiking Signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen bij geldzorgen.

Er zijn verschillende handreikingen en tools ontwikkeld die handvatten bieden voor het signaleren en bespreken van financieel misbruik bij ouderen, zoals:

- **Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland: Financieel misbruik bij ouderen. Wat u als professional en/of vrijwilliger moet weten**
- **Movisie: Factsheet ouderenmishandeling**
- **Movisie: Ouderenmishandeling. Wat kan ik als vrijwilliger doen?**
- **Moviera: Toolkit voor lokale allianties tegen financieel misbruik van ouderen**

Geldezels

Criminele uitbuiting is een vorm van mensenhandel waarbij individuen worden gedwongen of misleid om strafbare feiten te plegen. Dit onderscheidt zich van andere vormen van mensenhandel, zoals arbeids- en seksuele uitbuiting, doordat het slachtofferschap vaak verborgen blijft, terwijl het daderschap direct zichtbaar is. Slachtoffers van criminele uitbuiting worden gezien als plegers van strafbare feiten, terwijl zij in werkelijkheid worden misbruikt door criminele netwerken. Vormen van criminele uitbuiting zijn gedwongen diefstal, gedwongen bedelarij, gedwongen drugscriminaliteit en de inzet van geldezels.

Geldezels, ook wel bekend als money mules of katvangers, vormen een schakel binnen criminele processen zoals het witwasproces van crimineel geld. Criminelen benaderen hen met het verzoek om grote sommen geld tijdelijk op hun rekening te zetten, vaak met een financiële beloning in het vooruitzicht. Bij katvangers kan er ook sprake zijn van een voertuig of bedrijf dat op hun naam wordt geregistreerd.

Jonge en vaak kwetsbare individuen worden gerekruteerd via persoonlijk contact, Whatsapp en Telegram, sociale media, vacatures en online advertenties. Uit de **Geldezeltool** van het CCV blijkt dat 0,8% van de jongeren tussen de 15 en 25 jaar ingezet is als geldezel, terwijl

8,4% van hen wel eens is benaderd door een ronselaar, en 57% een geldezel advertentie is tegengekomen op social media. Jongeren die worden geronseld als geldezel worden, vaak zonder het te beseffen, onderdeel van een witwassysteem waarbij geld van criminele activiteiten via hun bankrekeningen wordt doorgesluisd.

Witwassen is volgens het Wetboek van Strafrecht een ernstig strafbaar feit. Hoewel geldezels enerzijds slachtoffer zijn van misleiding, kunnen zij ook worden vervolgd voor medeplichtigheid aan oplichting en het faciliteren van criminele activiteiten. Terwijl de werkelijke criminelen het geld van de rekeningen halen en verdwijnen, blijven de geldezels achter met geblokkeerde bankpassen en strafbladen. Zij worden zowel beschouwd als dader én slachtoffer.

De rol van een geldezel is drievoudig. Allereerst fungeren ze als tussenpersonen voor gestolen geld. Dit betekent dat ze geld ontvangen op hun bankrekeningen, waardoor het geld wordt 'witgewassen' en geïntegreerd in legitieme financiële systemen. Een tweede belangrijke functie van geldezels is het wissen van het spoor dat leidt naar de crimineel of het criminele netwerk. Door het geld via verschillende bankrekeningen te laten lopen, wordt het moeilijker voor justitie om de oorsprong van het geld te traceren en de criminele activiteiten te ontdekken. Tot slot maken geldezels het mogelijk voor criminelen om contant geld op te

nemen. Nadat het geld via de bankrekeningen van geldezels is door-
gesluisd, kunnen criminelen het contant opnemen, waardoor ze hun
illegaal verkregen winsten kunnen gebruiken voor allerlei doeleinden,
zonder het risico te lopen om direct gelinkt te worden aan de misdaden.

De gevolgen voor geldezels kunnen een grote impact hebben op hun
leven. Zodra banken verdachte transacties signaleren, melden ze deze
aan de autoriteiten, waardoor de geldezels kunnen worden geïden-
tificeerd. Ondanks hun (mogelijke) onwetendheid over de criminele
activiteiten worden ze beschouwd als medeplichtigen en worden ze
strafrechtelijk vervolgd. Dit kan resulteren in forse straffen, proble-
matische schulden, een permanent strafblad en uitsluiting van

financiële diensten. Bovendien leidt hun betrokkenheid vaak tot stress,
angst, mentale problemen en sociale isolatie.

Hoe worden geldezels geworven?

- Bijna 10% van de jongeren tussen 16 en 25 jaar is wel eens via Snapchat of Instagram door ronselaars benaderd om als geldezel te fungeren.
- Ronselen vind ook plaats via klasgenoten, vrienden of kennissen.
- Jongeren worden soms meerdere keren (per dag) benaderd door ronselaars.
- In veel gevallen maken deze ronselaars misbruik van de kwetsbaarheid van de (potentiële) geldezel.
- Geldezels komen vaak uit sociaaleconomisch kwetsbare groepen. Het kan hierbij gaan om werkloze mensen, studenten, nieuwkomers in het land en mensen met beperkte financiële middelen. Ze zijn voornamelijk afkomstig uit arme(re) wijken in grote steden.
- Sociale relaties en het motief om snel en makkelijk geld te verdienen spelen een belangrijke rol bij het ronselen van geldezels. Aan de geldezel wordt meestal een deel van het illegaal verkregen geld in het vooruitzicht gesteld.

Risico's en gevolgen voor geldezels

- Je kunt geen lening meer krijgen.
- Je moet mogelijk de schade vergoeden.
- Je kunt een bankblokkade krijgen, waardoor je 8 jaar lang geen rekening kunt openen of een lening kunt afsluiten.
- Je kunt betaalproblemen krijgen.
- Je kunt een strafblad krijgen.
- Vanwege je strafblad kan je moeilijker aan een baan komen.
- Mogelijk kun je in de toekomst geen uitkeringen meer krijgen.
- Je kunt worden veroordeeld tot een gevangenisstraf, boete of werkstraf.

Hulp

Er zijn verschillende instanties en personen die hulp kunnen bieden aan mensen die zijn gebruikt als geldezel:

- **Rechtsbijstandsverzekering:** Via een rechtsbijstandsverzekering kan er hulp worden geboden. Het is raadzaam om contact op te nemen met de verzekeraar voor mogelijke ondersteuning.

- **Slachtofferhulp:** als er een verdachte in beeld is, kan slachtofferhulp eventueel helpen, bijvoorbeeld bij het eisen van een schadevergoeding in het strafproces.

<https://www.slachtofferhulp.nl/gebeurtenissen/fraude/geldezel/>

- **Familie, vrienden, collega's:** Een partner, vriend, familielid of collega kan veel betekenen voor iemand die slachtoffer is van fraude of oplichting. De checklist voor helpers geeft snel overzicht van wat je voor iemand kunt doen.

<https://www.slachtofferhulp.nl/voordehelpers/alle-checklists/checklist-fraude/#contact-met-lotgenoten>

- **De bank:** soms is het mogelijk om een schadevergoeding te krijgen via de bank. Na fraude of oplichting kan het een uitdaging zijn om het gestolen geld terug te krijgen. Als iemand heeft gebankierd volgens de vijf veiligheidsprincipes (geheime beveiligingscodes, een ander nooit de (digitale) betaalpas laten gebruiken, beveiligde apparatuur voor bankzaken, regelmatige controle van de bankrekening op vreemde transacties, incidenten direct melden aan de bank en de aanwijzingen van de bank volgen), dan vergoedt de bank in bepaalde gevallen de schade. Dit is afhankelijk van het type fraude.

Mensen die als geldezel worden ingezet kunnen te maken krijgen met grote financiële problemen en problematische schulden. Dit kan komen doordat hun bankrekening wordt afgesloten, zij een schadevergoeding moeten betalen of geen uitkering meer kunnen aanvragen. Het is belangrijk dat hulpverleners aandacht besteden aan de financiële omstandigheden van slachtoffers en hen ondersteunen bij het verkrijgen van financiële stabiliteit en onafhankelijkheid. Dit kan onder meer door financiële hulp, schuldhulpverlening en juridische bijstand voor hen te regelen.

Lees voor meer informatie over het signaleren van geldzorgen en schulden de handreiking [Signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen bij geldzorgen](#).

Meer weten over geldezels?

Er zijn verschillende handreikingen en tools ontwikkeld die handvatten bieden voor het signaleren en bespreken van de inzet van geldezels, zoals:

- [CCV - Geldezeltool](#)
- [CCV - Geldezelaanpak](#)
- [Geldezels: Een manier om geld wit te wassen](#)
- [Naar een interventie tegen geldezels: Een pilot in de gemeente Haarlem](#)
- [Slachtofferhulp: Geldezel](#)

Seksuele uitbuiting

Seksuele uitbuiting valt onder mensenhandel, dat vaak wordt omschreven als moderne slavernij en de meest ernstige vorm van het schenden van fundamentele mensenrechten. Mensenhandel omvat niet alleen seksuele uitbuiting, maar ook arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting, waarbij individuen worden gedwongen of misleid om strafbare feiten te plegen. Seksuele uitbuiting is een vorm van misbruik waar we relatief veel over weten. Toch wordt er niet altijd aandacht geschonken aan de financiële kant van het misbruik. Geld of financiële middelen worden vaak gebruikt als dwangmiddel of als valse belofte tijdens het groomingproces, wat uiteindelijk leidt tot seksuele uitbuiting. Plegers manipuleren hun slachtoffers door financiële afhankelijkheid te creëren of door hen met beloften van geld en een beter leven in een positie van uitbuiting te lokken. Bovendien kan seksuele uitbuiting ook tot financiële problemen en schulden bij het slachtoffer leiden.

In 2022 vormden binnenlandse en internationale seksuele uitbuiting samen de meest gemelde vorm van mensenhandel. Het aantal meldingen van binnenlandse seksuele uitbuiting daalde licht van 189 in 2021 naar 162 in 2022. Tegelijkertijd steeg het aantal meldingen van internationale seksuele uitbuiting van 197 in 2021 naar 217 in 2022.

Seksuele uitbuiting kan zich op verschillende manieren voordoen, zoals bijvoorbeeld in de vorm van prostitutie, gedwongen deelname aan pornografie, en online seksuele. Het kan gaan om seksuele diensten aan vreemden of aan bekenden, bijvoorbeeld door gedwongen seks met bekenden van de partner. Daarnaast is ook sextortion een vorm van seksuele uitbuiting. Hierbij gaat het om afpersing met gebruik van naaktfoto's, filmpjes of webcam materiaal. De gemeenschappelijk factor is dat de slachtoffers door middel van misleiding, drang, dwang, fysiek geweld, bedreigingen en emotionele manipulatie gedwongen worden of zich genoodzaakt voelen om seksuele handelingen te verrichten. Soms in ruil voor geld, onderdak of drugs. Soms in ruil voor een vorm van veiligheid. De uitbuiters maken zo misbruik van de kwetsbaarheid van het slachtoffer. Denk hierbij aan armoede, dakloosheid, emotionele instabiliteit, verslaving, eenzaamheid, trauma's uit het verleden of een gebrek aan sociale ondersteuning. Er kan ook sprake zijn van een licht verstandelijke beperking (LVB). Juist door hun achterstand op sociaal, maatschappelijk, emotioneel en cognitief gebied maakt deze groep extra kwetsbaar om te worden ingepalmd of 'geronseld'. Het slachtoffer staat hierbij ernstig onder druk. Hoewel bij seksuele uitbuiting vaak wordt gedacht aan vrouwelijke slachtoffers, hoeft dit niet per definitie het geval te zijn. Seksuele uitbuiting treft mensen van alle leeftijden, geslachten, achtergronden, en uit iedere laag van de bevolking.

Plegers van seksuele uitbuiting kunnen verschillende motieven hebben, waaronder geldelijk gewin, controle en manipulatie. Het kan om zowel individuen als georganiseerde criminele netwerken gaan, maar zij hebben met elkaar gemeen dat zij misbruik maken en profiteren van de kwetsbaarheden van hun slachtoffers. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel spreekt in het rapport "**Brede blik op daderschap**" over vier verschillende daderprofielen, namelijk:

- **Incidentele plegers.** Zij starten vrij vaak hun criminele carrière met mensenhandel.
- **Plegers die vroeg pieken.** Pleegt als minderjarige mensenhandel.
- **Plegers die laat pieken.** Criminele carrière start rond hun 17e en plegen gemiddeld genomen mensenhandel wanneer zij 28 jaar oud zijn.
- **Continue plegers.** Zij plegen het jongst, het vaakst, en de meest verschillende, delicten.

Het kan een lange tijd duren voordat iemand beseft dat hij/zij slachtoffer is van seksuele uitbuiting. Slachtoffers leggen vaak de schuld bij zichzelf, en ook anderen in de omgeving van het slachtoffer kunnen door victim blaming de nadruk op “de eigen schuld” van het slachtoffer leggen. Uitbuiters dreigen vaak met geweld tegen het slachtoffer en diens familie als er over de situatie wordt gesproken. Deze schaamte en angst kunnen ervoor zorgen dat slachtoffers buiten beeld willen blijven. De slachtoffers die wel in beeld zijn, hebben door de uitbuiting vaak te maken met fysieke/geestelijke vermoeidheid en verslaving. Veel slachtoffers hebben ook te maken met problematische schulden en geldzorgen omdat zij het verdiende geld hebben moeten afstaan aan de uitbuiters, omdat de uitbuiters aankopen heeft gedaan op rekening van het slachtoffer of omdat de uitbuiters hun spaargeld of bezittingen heeft afgenomen.

Het NJI heeft risicoprofielen met potentiële kwetsbaarheden opgesteld voor zowel jongens en mannen als meisjes en vrouwen die slachtoffer van seksuele uitbuiting zijn (of kunnen worden). Het gaat hierbij niet om universele profielen, maar om factoren die een verhoogd risico op seksuele uitbuiting kunnen vormen:

Meisjes en vrouwen

- Zeer beïnvloedbare meisjes en vrouwen als gevolg van een beschermde opvoeding, dan wel vanwege een LVB, psychische problemen of een afhankelijkheidsstoornis. Religie, taboe op seksualiteit, en cultuur kunnen hierop van invloed zijn. Seksuele uitbuiting treft echter mensen van alle leeftijden, geslachten, achtergronden, en uit iedere laag van de bevolking.
- Meisjes en vrouwen met traumatische ervaringen, zoals seksueel misbruik.
- Meervoudige en complexe problematiek (ook van ouders) op verschillende gebieden. Het kan hierbij gaan om bijvoorbeeld verslaving, psychiatrie, vroege hechtingsproblemen, seksueel misbruik en andere trauma's, problemen met huisvesting, schulden en huiselijk geweld.
- Meisjes met heftig pubergedrag, vaak als gevolg van bovenstaande meervoudige en complexe problematiek.
- Meisjes en vrouwen uit gezinnen waarin eer voorop staat, waardoor ze bijvoorbeeld chantabel kunnen zijn wanneer zij seksueel contact hebben gehad of seksueel getint beeldmateriaal van zichzelf hebben verstuurd.

Jongens en mannen

- Gevoelig voor geld.
- De jongen valt vaak op mannen en bij de ouders of familie van de jongen rust een zwaar stigma op homoseksualiteit.
- De jongen of man leeft niet meer bij zijn ouders; zijn ouders zijn bijvoorbeeld gescheiden, hebben het contact verbroken of zijn overleden. Hij heeft te maken met een ernstige afhankelijkheid, zoals drugsverslaving, hoge schulden of dakloosheid, en probeert van dag tot dag te overleven.
- Eer- en stigma-gerelateerd: De jongen of man valt op mannen en is bezig met zijn persoonlijke 'coming out'. Hij leeft in een streng-religieuze of autoritaire opvoedingsomgeving waarin hij niet open kan praten over zijn geaardheid. Hij zoekt stiekem naar (betaalde) seksuele contacten met mannen via internet en sociale media.

Bij het signaleren van seksuele uitbuiting gaat het om een combinatie van signalen. We spreken van seksuele uitbuiting wanneer er in ieder geval sprake is van dwang of misleiding, uitbuiting (voor eigen genot en/of dat van anderen) en een voordeel zoals geld of goederen.

Signalen van seksuele uitbuiting aan de kant van het slachtoffer

- schooluitval, hoge mate van afwezigheid, concentratieproblemen en slechte schoolprestaties.
- opvallende verandering in houding of gedrag.
- niet aanspreekbaar op zijn/haar gedrag.
- gespannen of angstig, oververmoeid en/of vermagerd, heeft eetproblemen.
- heeft ineens dure kleding of spullen of veel geld om handen.
- vertoont mogelijk tekenen van mishandeling of zelfverwonding.
- heeft lage zelfwaardering, geen realistisch zelfbeeld of is depressief.
- is makkelijk beïnvloedbaar.
- kan of durft geen grenzen aan te geven.
- ziet er plotseling uitdagend en sexy uit.
- wordt in verband gebracht met een criminele bende/gaat om met mensen die crimineel gedrag vertonen.
- is beschermend tegenover nieuwe vrienden en kennissen of is hier geheimzinnig over, en isoleert zich van vrienden en bekenden.
- wordt vaak naar school of werk gehaald en gebracht.
- heeft ineens een tatoeage van een naam of een opvallend teken.
- Angst voor of afkeer van lichamelijk contact.
- Vertoont sporen van zelfverwonding, lichamelijk of seksueel geweld, en heeft hier geen verklaring voor.
- Verandering in seksueel gedrag: geobsedeerd met of juist ontwijkend.
- Ontwijkt gesprekken over seks en erotiek.

Signalen van seksuele uitbuiting aan de kant van de pleger

- Haalt zijn slachtoffer regelmatig op (al dan niet met een (te) mooie auto of scooter).
- Geeft weinig informatie over zichzelf.
- Kan zowel heel charmant als afwijzend zijn.
- Isoleert slachtoffers, verbiedt contact met anderen en houdt de hulpverlening buiten de deur.
- Controleert het slachtoffer continu, vaak via de mobiele telefoon.
- Probeert aanwezig te zijn als er anderen zijn en de regie te houden over het gesprek.
- Gebruikt (seksueel) geweld in de relatie.
- Chanteert of bedreigt familieleden van het slachtoffer.
- Bekritiseert of beledigt het slachtoffer, ook waar anderen bij zijn.
- Heeft een negatieve achtergrond (politiecontacten, schulden, onduidelijke dagbesteding).
- Heeft meerdere profielen op internet en wisselende contacten met vrouwen.
- Heeft één of meerdere problemen, bijvoorbeeld op het vlak van psychiatrie, verslaving, huisvesting of werk.

Wat te doen bij een vermoeden van seksuele uitbuiting?

- Overweeg samen met experts, zoals de zorgcoördinator mensenhandel, of het raadzaam is om aangifte te doen. Voorafgaand aan het doen van aangifte is het mogelijk om een informatief gesprek met de politie te voeren.
- Volg de meldcode en doorloop de stappen zorgvuldig.
- Neem contact op met Veilig Thuis of een advies- of meldpunt voor mensenhandel. Elke Veilig Thuis-locatie heeft een aandachtfunctionaris mensenhandel. Daarnaast fungeren diverse Veilig Thuis locaties (zoals Veilig Thuis Utrecht) als advies- en meldpunt. Verdere advies- en meldpunten Mensenhandel zijn te vinden via CoMensha (comensha.nl). Vraag om advies en informatie over de mogelijke vervolgstappen.
- Zoek contact met het vermeende slachtoffer en ga in gesprek om te na te gaan of je vermoedens kloppen. De reactie van het slachtoffer bepaalt vaak de vervolgstappen. Bel eventueel samen met het slachtoffer naar de politie of een advies- en meldpunt voor slachtoffers van uitbuiting.
- Beloof geen geheimhouding, maar wees wel zorgvuldig en transparant over met wie je welke informatie deelt. Houd er rekening mee dat het onthullen van de situatie gevolgen kan hebben voor het slachtoffer en diens omgeving.
- Uitbuiters streven naar isolatie van hun slachtoffers. Zorg ervoor dat het contact tussen jou en het slachtoffer behouden blijft. Blijf berichten sturen en laat weten dat je er voor het slachtoffer wilt zijn.
- Wees betrouwbaar: kom je beloftes na en communiceer duidelijk.
- Het slachtoffer of diens ouders kunnen ook gesprekken aangaan met de zorgcoördinator van school, het Centrum Jeugd en Gezin, of met de politie.
- Laat nooit iemand achter in een kwetsbare situatie.
- Het herstelproces kan intensief zijn. Nazorg en ondersteuning zijn van groot belang om te voorkomen dat het slachtoffer terugvalt en opnieuw slachtoffer wordt van uitbuiting.

Voor seksuele uitbuiting geldt een aangepaste versie van de meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling. De meldcode voor seksuele uitbuiting omvat de volgende stappen:

- 1) Identificeer concrete signalen die kunnen duiden op (vermoedelijk) slachtofferschap van seksuele uitbuiting en documenteer deze zorgvuldig.
- 2) Bespreek de signalen met collega's en overweeg de inzet van een deskundige binnen de organisatie voor advies.
- 3) Ga in gesprek met de cliënt over de waargenomen signalen en bied hen de ruimte om te reageren, met een open en onbevooroordeelde houding.
- 4) Beoordeel of er nog steeds vermoedens zijn van slachtofferschap en structurele onveiligheid. Als dit het geval is, ga verder naar stap 5 van de meldcode.
- 5) Neem een beslissing over verdere acties en benodigde hulp voor de cliënt, waarbij externe deskundigen kunnen worden betrokken indien nodig.

Voor advies en ondersteuning bij (vermoedens van) slachtofferschap van seksuele uitbuiting kan je terecht bij de **zorgcoördinator mensenhandel** in je provincie. Hier wordt meegedacht over vervolgstappen en passende hulp voor de betrokken cliënt.

Seksuele uitbuiting kan voor slachtoffers leiden tot grote financiële problemen en problematische schulden. Dit kan komen doordat zij door de uitbuiters zijn gedwongen om geld af te staan, schulden aan te gaan, of doordat het slachtoffer werk of inkomen is kwijtgeraakt als gevolg van de uitbuitingssituatie. Het is belangrijk dat hulpverleners ook aandacht besteden aan de financiële omstandigheden van slachtoffers en hen ondersteunen bij het verkrijgen van financiële stabiliteit en onafhankelijkheid. Dit kan onder meer het regelen van financiële hulp, schuldhulpverlening en juridische bijstand.

Lees voor meer informatie de handreiking **Signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen bij geldzorgen**.

Er zijn verschillende handreikingen en tools ontwikkeld die handvatten bieden voor het signaleren en bespreken van seksuele uitbuiting, zoals:

- **Hoe signaleer je slachtoffers? Stappenplan voor professionals**
- **Signalenkaart voor professionals. Seksuele uitbuiting en (gedwongen) prostitutie**
- **Risicoprofiel van slachtoffers van seksuele uitbuiting**
- **Hulp na seksuele uitbuiting**
- **No place for sex trafficking**

Oplichting en (online) fraude

Een groot deel van het dagelijks leven speelt zich tegenwoordig online af. We winkelen, e-mailen, bestellen eten, scrollen door social media en communiceren via Whatsapp, Telegram, Snapchat en TikTok. Onze aanwezigheid in de online wereld brengt echter ook risico's met zich mee, aangezien het digitale domein een vruchtbare voedingsbodem is voor criminelen en digitale criminaliteit. Volgens cijfers van het CBS gaf in 2022 15 procent van de Nederlanders van 15 jaar of ouder aan slachtoffer te zijn geweest van een of meer vormen van gedigitaliseerde criminaliteit. Dat komt overeen met 2,2 miljoen mensen. De meesten hadden te maken met oplichting en fraude, gevolgd door hacken, bedreiging en intimidatie.

Er zijn verschillende vormen van online oplichting en fraude. Voor alle vormen geldt dat de pleger als doel heeft om er zelf beter van te worden, meestal door middel van het afhandig maken van geld van het slachtoffer.

Wat zijn veelvoorkomende vormen van online oplichting en fraude?

- **Datingfraude** is een vorm van oplichting waarbij iemand wordt bedrogen door een persoon die zij hebben ontmoet via een datingsite, app, sociale media of online spel. De vermeende nieuwe liefde blijkt niet echt te zijn, maar een oplichter die erop uit is om geld afhandig te maken.
- **Oplichting via een webshop** is een vorm van oplichting waarbij iemand wordt bedrogen tijdens online aankopen of verkopen op platforms zoals Marktplaats of andere webshops. Het kan inhouden dat een persoon iets heeft gekocht maar het nooit heeft ontvangen, of dat ze iets hebben verkocht maar nooit de betaling hebben ontvangen.
- **Beleggingsfraude** is een vorm van oplichting waarbij mensen worden misleid tijdens het investeren, vaak online. Het kan gaan om investeringen in aandelen, NFT's, bitcoins, of andere cryptomunten. De oplichters beloven vaak hoge rendementen, maar in werkelijkheid maken slachtoffers geld over aan een oplichter en zien ze dit niet meer terug.

- **Phishing** is een vorm van fraude waarbij oplichters proberen om persoonlijke gegevens te bemachtigen. Dit gebeurt vaak via valse e-mails, sms-berichten of apps. De oplichters sturen links naar nepwebsites die lijken op die van bijvoorbeeld je bank, een pakketbezorger of een overheidsinstelling. Als je op deze link klikt en inlogt op de nepwebsite, kunnen de oplichters je gegevens stelen. Hiermee kunnen ze geld van je rekening halen of betalingen doen onder jouw naam.
- **WhatsApp-fraude**, ook bekend als sms-fraude, is een vorm van fraude waarbij een oplichter zich voordoeft als een familielid of goede bekende via WhatsApp of sms. De oplichter vraagt je dringend om een aanzienlijk geldbedrag over te maken. Hoewel het lijkt alsof het verzoek afkomstig is van een betrouwbaar persoon, is het eigenlijk een oplichter die gebruikmaakt van informatie die hij online heeft gevonden, zoals gegevens van sociale media of verkoopplatforms zoals Marktplaats.
- **Spoofing** is een vorm van oplichting waarbij een oplichter zich (online of telefonisch) voordoeft als een legitiem persoon of instantie, zoals een medewerker van je bank, een helpdesk, een webwinkel of een overheidsinstantie. De oplichter probeert je zo te misleiden om geld over te maken.

Er zijn verschillende mogelijkheden om hulp en ondersteuning te bieden wanneer je te maken hebt met iemand die slachtoffer is geworden van online financieel misbruik, oplichting of fraude. Slachtofferhulp heeft een checklist gepubliceerd waarmee je overzicht kunt krijgen in de verschillende stappen die je kunt nemen (bekijk hier de checklist [Hoe help ik een slachtoffer van fraude of oplichting?](#)). De checklist voor helpers biedt een snel overzicht van wat je kunt doen om een slachtoffer van fraude bij te staan. Of het nu gaat om het bieden van emotionele steun, het helpen bij het verzamelen van informatie of het doorverwijzen naar de juiste instanties, deze checklist is een waardevol hulpmiddel voor iedereen die betrokken is bij het ondersteunen van slachtoffers van online financieel misbruik.

Online financieel misbruik kan voor slachtoffers leiden tot grote financiële problemen en problematische schulden. Dit kan komen doordat zij door de oplichter/fraudeur zijn gedwongen of misleid om geld af te staan of schulden aan te gaan. Het is belangrijk dat hulpverleners ook aandacht besteden aan de financiële omstandigheden van slachtoffers en hen ondersteunen bij het verkrijgen van financiële stabiliteit en onafhankelijkheid. Dit kan onder meer het regelen van financiële hulp, schuldhulpverlening en juridische bijstand. Lees voor meer informatie de handreiking [Signaleren, bespreekbaar maken en doorverwijzen bij geldzorgen](#).

Meer weten over online financieel misbruik, oplichting en fraude?

- [Digital Trust Center – Online fraude uitgelegd](#)
- [AFM - Waarschuwingen](#)
- [Slachtofferhulp – Geld kwijt door \(online\)fraude?](#)

De ketenpartners

Bij de preventie, het signaleren, stoppen, hulpverlening bij - en monitoren van - financieel misbruik zijn veel partijen betrokken. Om effectief te werken richten zij zich meer en meer op samenwerking in de keten.

Een overzicht van de belangrijkste ketenpartners:

Advocatuur en civiel recht

Een beroep op het strafrecht is bij financieel misbruik niet altijd een optie. Wanneer het slachtoffer in goed vertrouwen of uit afhankelijkheid alle toegangsmogelijkheden tot zijn of haar rekeningen heeft verstrekt en daarbij toestemming heeft gegeven, is het niet mogelijk om tot vervolging over te gaan. Vaak kan een oplichter of fraudeur dan wel via het civiele recht worden aangepakt. Een advocaat kan de oplichter in een civiele procedure voor de rechter brengen.

Beschermingsbewind

Wanneer iemand als gevolg van een geestelijke of lichamelijke handicap, als ziekte, ouderdom, verslaving of andere oorzaken, niet langer in staat is om zelf de financiën te beheren, is bewindvoering tijdelijk of duurzaam noodzakelijk. Beschermingsbewind wordt uitgevoerd op

basis van het familierecht. Hierbij wordt de volledige bevoegdheid voor de financiën overgenomen. Daardoor kunnen ook belastingzaken en kwijtschelding worden geregeld. Een familielid of bekende kan tot bewindvoerder worden benoemd. Zijn familie of bekenden hier niet toe in staat? Dan kan het bewind worden uitgevoerd door een professionele instelling. Mensen met een laag inkomen of die alleen AOW ontvangen, kunnen bijzondere bijstand krijgen om de kosten van een professionele bewindvoerder te betalen.

CoMensha

CoMensha zet zich in voor de belangen en rechten van (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel (loverboys en jeugdprostitutie) in Nederland. Ze brengen de aard en omvang van mensenhandel in beeld, signaleren, adviseren en agenderen, coördineren zorg en opvang, geven voorlichting en hebben een verbindende rol in de keten. Je kunt er ook terecht om zaken te melden. CoMensha kent een aantal regionale meldpunten. Hier kunnen slachtoffers terecht alsook mensen die zich zorgen maken over iemand in hun omgeving. Contact: 033 - 448 11 86 of info@comensha.nl.

CMI

Meld identiteitsfraude altijd bij het Centraal Meldpunt Identiteitsfraude en -fouten (CMI). Daar zitten de experts die kunnen helpen bij het oplossen van het probleem. Het CMI is onderdeel van de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Je kunt bij het CMI terecht voor: melding van identiteitsfraude of van een fout in de persoonsgegevens, informatie over identiteitsfraude en advies plus ondersteuning. Contact: 088 - 900 10 00, [info@rvig](mailto:info@rvig.nl).

Jeugd GGZ

Slachtoffers van seksuele uitbuiting moeten de juiste hulp krijgen, die aansluit op hun ervaringen en trauma's. In Nederland zijn er verschillende opvangcentra die gespecialiseerd zijn in opvang van jonge slachtoffers van seksuele uitbuiting: de jeugd GGZ. Daar wordt gewerkt aan het versterken van het zelfbeeld en weerbaarheid, het bevorderen van een gezonde seksuele ontwikkeling en traumaverwerking. Ook spannen hulpverleners en slachtoffers zich in om samen te werken met ouders en zo het sociale netwerk van de jeugdige te vergroten. De hulpverleners proberen continu een actueel beeld van de veiligheid van de jeugdige te hebben. En ze maken concrete afspraken om veiligheidsrisico's te beperken. Dit is belangrijk, want het is bekend dat de uitbuiters na de uitbuitingsperiode nog met ruim een derde van de slachtoffers contact houdt.

Financiële partners

Belangrijke signalerende partijen zijn de financiële partners: notarissen en banken. In veel gemeenten hebben sociaal werkers, hulpverleners en financiële partners zich verbonden in lokale allianties. Zij richten zich op het financieel misbruik van ouderen. De Allianties Veilig Financieel Ouder Worden hebben als doel een integrale aanpak tot stand te brengen op lokaal niveau. Zij delen en bundelen kennis over financieel misbruik van ouderen en zetten in op het voorkomen, signaleren, melden en stoppen ervan.

Politie

Financieel misbruik, financiële uitbuiting, seksuele uitbuiting en cybercriminaliteit zijn strafbaar en plegers worden na aangifte vervolgd.

Schuldhelpverlening gemeente

Schuldhelpverlening is een taak van gemeenten (Wgs). Gemeenten richten zich hierbij niet alleen op de schulden zelf. Ze helpen ook bij problemen die daarmee te maken hebben, bijvoorbeeld rond werk en gezin. Soms besteden gemeenten de hulp aan mensen met schulden uit aan een krediet- of stadsbank. De gemeente blijft dan wel zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van de hulpverlening.

Veilig Thuis

Dé ketenpartner met betrekking tot cliënten in een thuissituatie zijn de medewerkers van Veilig Thuis, dat een wettelijke taak vervult. Veilig Thuis is er voor advies aan burgers en professionals, neemt meldingen in ontvangst, zorgt voor overdracht na een veiligheidsbeoordeling, zet vervolgtrajecten in, stelt de voorwaarden voor het vervolgtraject, doet onderzoek en monitort de zaak. Deze instantie schakelt ook eventueel de politie of de Raad voor de Kinderbescherming in. Professionals die met cliënten in een thuissituatie werken en huiselijk geweld, ouderenmishandeling, partnergeweld en loverboysproblematiek kunnen signaleren, vallen onder de Wet meldcode. Contact: 0800-2000 (24/7).

Vrouwen/mannenopvang

Slachtoffers die niet thuis kunnen blijven wonen, kunnen terecht in de opvang. De opvang biedt (ambulante) hulpverlening aan betrokkenen van huiselijk geweld met als doel geweld te stoppen en veiligheid te creëren. Wanneer het niet veilig genoeg is om de hulpverlening ambulant te ontvangen kan er gezocht worden naar een veilige plek in de opvang. Dit kan voor zowel vrouwelijke als mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld, hun betrokken kinderen en soms zelfs de huisdieren gelden. Dan wordt er vanuit de opvang gewerkt aan stabiele veiligheid.

Wijkteams

Sociale of wijkteams zorgen namens de gemeente voor ondersteuning, zorg en welzijn van de inwoners van een wijk. Zo geeft de gemeente invulling aan de Wmo. In sociale wijkteams werken verschillende zorg- en welzijnsmedewerkers samen, zodat ze snel en goed kunnen handelen. Zij helpen met praktische oplossingen als het (even) niet meezit. Of als een inwoner er zelf niet uitkomt. Ook kunnen zij professionele hulp inzetten. Elke gemeente heeft een vergelijkbaar team, soms met een andere benaming. Ook zijn er gemeenten die een meldpunt hebben waar mensen terecht kunnen met vragen.

Woningcorporaties

Woningcorporaties zijn een bijzondere partij bij het signaleren van financieel misbruik. Zij signaleren huurachterstanden. Conciërges of huismeesters signaleren ook mishandeling die gepaard gaat met het financieel misbruik of ongewoon gedrag van de bewoners in of rond de woningen. Veel woningcorporaties pakken hun verantwoordelijkheid hierin op en werken samen met andere partners, zoals Veilig Thuis en de sociale teams.

Meer informatie, tools en handreikingen

Er zijn veel verschillende bronnen beschikbaar die kunnen helpen bij het herkennen en aanpakken van financieel misbruik, evenals bij het omgaan met beginnende geldzorgen en problematische schulden. Als professional is het belangrijk om gebruik te maken van deze bronnen, zodat er effectief kan worden gehandeld in situaties waarin er vermoedens van financieel misbruik en geldzorgen zijn. Hieronder zijn verschillende nuttige bronnen opgenomen die professionals kunnen helpen in hun werk:

- **Klantreis: herkennen en oplossen van problematische schulden**
- **Inspiratiebundel Samen werken aan mentale weerbaarheid van jongeren**
- **Handreiking om huisuitzettingen te voorkomen**
- **Leidraad voor het opzetten van vroegsignalering**
- **Gesprekshandreiking en signaalkaart bij geldproblemen**
- **Omgaan met kinderarmoede in het sociaal domein: Handreiking voor professionals**
- **Een handreiking voor samenwerking bij instroom in beschermingsbewind: Opzet voor een pilot met rechtbank, gemeenten en bewindvoerders**
- **Hoe zet je psycho-educatie in bij armoede en schulden? Implementatiegids voor professionals**
- **Aandacht voor lage basisvaardigheden in het stress-sensitieve werken binnen sociaal werk**
- **Wat werkt bij de aanpak van armoede en schulden?**
- **Effectief begeleiden van delinquenten met schulden**
- **Jongvolwassenen met schulden beter bereiken: Aanbevelingen op basis van praktijk en wetenschap**
- **Begrijpen, willen en kunnen. Cruciale pijlers in effectieve publieke dienstverlening - Onderdeel van het project 'Drempels slechten'**

Gebruikte bronnen

Akkermans, M., Arends, J., Derksen, E. & Reep, C. (2023, 10 mei).

Online veiligheid en criminaliteit 2022. Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/online-veiligheid-en-criminaliteit-2022>

Bekkers, L., Schiks, J., Leukfeldt, R. (2020). *Naar een interventie tegen geldezels. Een pilot in de gemeente Haarlem*. De Haagse Hogeschool, Centre of Expertise Cybersecurity, in opdracht van gemeente Haarlem. <https://www.dehaagsehogeschool.nl/media/naar-een-interventie-tegen-geldezelseen-pilot-de-gemeente-haarlem.pdf>

Checklist Helpen na seksueel misbruik. (z.d.). Slachtofferhulp Nederland. <https://www.slachtofferhulp.nl/voordehelpers/alle-checklists/checklist-seksueel-misbruik/#direct-hulp-nodig?>

College voor de Rechten van de Mens, Martina, K., CBS, & Regioplan. (2021). Gendersensitieve aanpak van levensbelang om partnergeweld te bestrijden. In *College Voor de Rechten van de Mens*. <https://publicaties.mensenrechten.nl/file/214e8cef-1407-d54b-33aa-407df8639d7c.pdf>

De Haagse Hogeschool. (z.d.). *Naar een interventie tegen Geldezels: een pilot in de gemeente Haarlem* | De Haagse Hogeschool.

<https://www.dehaagsehogeschool.nl/onderzoek/kenniscentra/naar-een-interventie-tegen-geldezels-een-pilot-de-gemeente-haarlem>

Dit is Ook Mensenhandel. (2021, 4 februari). *Seksuele uitbuiting*.

Dit is Ook Mensenhandel. <https://www.ditisookmensenhandel.nl/seksuele-uitbuiting/>

Eijkern, Boom, T., Wittebrood, W., Centraal Bureau voor de Statistiek, Daru, D., Nationaal programma 'Geweld hoort nergens thuis', Steketee, S., Movisie, Van Den Heuvel, D., Tan, S., Krebbekx, W., Van Rosmalen-Nooijens, K., Nicolaij, M., & Bartelomij, M. (2023). *Factsheet on (Ex-)Partner Violence*. <https://www.huiselijkgeweld.nl/binaries/huiselijkgeweld/documenten/factsheets/2018/11/01/ex-partnergeweld/Ex-partnergeweld+2023.pdf>

Fraude voorkomen. (z.d.). ABN AMRO. <https://www.abnamro.nl/nl/privé/abnamro/veilig-bankieren/fraude-voorkomen.html>

Geldezel. (z.d.). Slachtofferhulp Nederland.

<https://www.slachtofferhulp.nl/gebeurtenissen/fraude/geldezel/>

Handelen bij (vermoedelijk) slachtofferschap - Expertisecentrum Mensenhandel, Jeugdprostitutie & Jongensprostitutie. (2023, 10 januari). Expertisecentrum Mensenhandel, Jeugdprostitutie & Jongensprostitutie. <https://expertisecentrum-mensenhandel-jeugdprostitutie.nl/handelen-bij-vermoedelijk-slachtofferschap/>

Hulp na fraude of oplichting. (z.d.). Slachtofferhulp Nederland. <https://www.slachtofferhulp.nl/gebeurtenissen/fraude/>

Koraal, & Venema, R. (2022). Uitbuiting & LVB: Knelpunten en aanbevelingen voor een effectievere aanpak. In *Rapport Uitbuiting & LVB: Knelpunten en Aanbevelingen Voor een Effectievere Aanpak.* <https://www.comensha.nl/media/0jdjb0pr/uitbuiting-lvb-knelpunten-en-aanbevelingen-voor-een-effectievere-aanpak.pdf?ID=1000033880>

Loverboys - Raise up. (z.d.). Raise Up. <https://www.raiseup.nl/kennisbank/liefde-en-intimiteit-2/loverboys/>

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2021, 1 augustus). *Vormen van mensenhandel.* Signaleren van Mensenhandel | Wegwijzer Mensenhandel. <https://www.wegwijzermensenhandel.nl/signaleren-van-mensenhandel/vormen-van-mensenhandel>

Ministerie van Justitie en Veiligheid. (2023, 6 december). *Geweld tegen vrouwen.* Gendergelijkheid | College Voor de Rechten van de Mens. <https://www.mensenrechten.nl/themas/gendergelijkheid/geweld-tegen-vrouwen>

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2023, 27 december). *Mensenhandel.* Factsheet | Huiselijk Geweld. <https://www.huiselijk-geweld.nl/vormen/mensenhandel/publicaties/factsheets/2018/11/01/mensenhandel>

Ouderenmishandeling - Veilig thuis Hollands Midden. (2023, 12 juni). Veilig Thuis Hollands Midden. <https://veiligthuishollandsmidden.nl/themas/ouderenmishandeling/>

Reep, M. A. J. A. E. D. C. (2023, 10 mei). *Online veiligheid en criminaliteit 2022.* Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/online-veiligheid-en-criminaliteit-2022>

Regioplan. (2018). *Hoe vaak komt financieel misbruik voor?* <https://www.veiligthuishollandsmidden.nl/wp-content/uploads/financiele-uitbuiting.pdf>

Rijksoverheid. (2023, 28 augustus). *Praat met de pleger*. Partnermishandeling | Ik Vermoed Huiselijk Geweld. <https://www.ikvermoed-huiselijkgeweld.nl/partnermishandeling/begin-een-gesprek/praat-met-de-pleger>

Risicoprofiel van slachtoffers van seksuele uitbuiting | Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). <https://www.nji.nl/seksuele-uitbuiting/risicoprofiel-slachtoffers#profielen>

Sharp, N. (2008). The economic abuse wheel. *Refuge*. <https://survivingeconomicabuse.org/wp-content/uploads/2020/11/Economic-abuse-wheel.pdf>

Surviving Economic Abuse. (2024, 12 februari). *What is economic abuse? - Surviving Economic Abuse*. <https://survivingeconomicabuse.org/what-is-economic-abuse/>

Tips bij verdenking van financieel ouderenmisbruik tijdens en na het leven van de betrokkene - Erfenismagazine. (2024, 12 januari). Erfenismagazine. <https://www.erfrechtadvocaat.nl/tip/tips-bij-verdenking-van-financieel-ouderenmisbruik-tijdens-en-na-het-leven-van-de-betrokkene/>

Van Gelder, N. E., Ligthart, S. A., Astro, L., & Oertelt-Prigione, S. (2021). Economic abuse amongst Dutch women (formerly) victimised by intimate partner violence and abuse: A mixed methods approach. *Tijdschrift Voor Genderstudies*, 24(2), 89–107. <https://doi.org/10.5117/tvgn2021.2.002.vang>

Veilig Thuis. (2015). *Handreiking voor de aanpak van financieel misbruik van ouderen* [Report]. <https://www.kennisbundel.nl/wp-content/uploads/2017/06/Handreiking-financieel-misbruik-van-ouderen-20170620-1-2.pdf>

Voor de helpers. (z.d.). Slachtofferhulp Nederland. <https://www.slachtofferhulp.nl/voordehelpers/>

www.politie.nl. (z.d.). *Signalenkaart loverboys*. https://hetccv.nl/app/uploads/2023/07/Signaalkaart_politie_amsterdam_amstelland.pdf

Wendela Wentzel, Nelleke Westerveld, Marcel Vroomen, Djoeke Ardon, Carinda Jansen, Fatima Abdesslem, Roos Adriaansen, Ilona Verhoef, Alma Hessels, Aldert Hoek, Chantal Kwinten, Eltjo Lenting, Anne-Marie Raat, Angeliq Ruiters Jansen, Duska Sabljic, Tosa van Suchtelen, Inge Vecht, Wil van Vliet, Mirjam Zwanenbeek,

Hilde Bakker. (z.d.). RelatieWijs - signaleren, duiden, beoordelen en handelen bij positief en grensoverschrijdend gedrag tussen (ex-) partners. In Kristin Janssens, Wilma Schakenraad, & Veilig Thuis Midden Nederland, *Movisie* (pp. 2-131).

<https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2024-01/Relatie-wijs-handleiding-professionals-deel-1-2023.pdf>

